

Жінки з династії Рюриковичів при європейських дворах XI–XIV ст.

<http://likbez.org.ua/ua/zhenshhiny-iz-dinastii-ryurikovichej-pri-evropejskih-dvorah-v-hi-hiv-vv.html>

Від моменту християнізації династії Рюриковичів наприкінці X ст., а разом з тим – навернення до нової віри усіх інших поступово підкорених східнослов'янських (і не тільки) земель та народів між Карпатами на заході та Волгою на сході, а також від Новгороду на півночі та причорноморського узбережжя на півдні, розширювалася й географія укладення матримоніальних зв'язків із сусідніми суверенами, які тепер визнавали київську династію членом християнської спільноти.

Дружина і доньки Ярослава Мудрого. Фреска на стіні Софійського собору у Києві (збереглася фрагментарно). Малюнок Абрагама ван Вестерфельда (1651 р.)

В силу династичних і політичних домовленостей їхніх батьків, лише до країн Західної Європи, упродовж X–XIV ст. виїхали десятки князівських доньок. З них найчастіше до *Польщі* (18 випадків одруження з династією П'ястів, й 1 випадок шлюбу із невінченосним (не королем) сілезьким вельможею Петром Влостовичем), *Угорщини* (7 або 8 випадків шлюбу з представниками династій Арпадів і Анжу, а також 2 випадки шлюбу з невінченосними знатними угорськими родами, зокрема Гуткелед), *Чехії* (4 випадки одруження з династією Пшемислідів), рідше – до *Німеччини* (1 одруження з представниками імператорської Салічної династії та 2 казуси шлюбів з представниками невінченосної династії Шварцбургів), *Данії* і *Норвегії* (3 випадки шлюбів з представниками династії Естрідсенів, в тому числі бічних відгалужень), *Литви* (2 випадки шлюбу із представниками династії Гедиміновичів), *Франції* (1 випадок шлюбу з представником династії Капетингів), *Англії* (1 казус шлюбу з представником династії Етелінгів). Інші казуси «заміжжя за межі малої батьківщини» торкаються головно земель «нелатинського» світу, і в нашому випадку їх не розглядаємо.

Про життя деяких із виданих заміж до інших країн князівен залишилося немало *іноземних* писемних свідчень, бо, наше літописання зазвичай не вшанувало цих жінок належною увагою.

Агафія Святославівна (пом. 1248), донька сіверського та перемишльського князя Святослава Ігоревича, дружина мазовецького князя Конрада. Зображена на так званій Плоцькій патені у верхньому лівому куті

Статистика свідчить, що найчастіше укладали шлюби із найближчими сусідами-католиками – угорцями, поляками, чехами (в сумі 40 випадків із всього 50-ти). Певна річ, у частині окреслених випадків немає змоги чітко встановити імені князівни, виданої за кордон; у наведеній статистиці також є й дискусійні випадки. Серед найвеличніших за своїм статусом (хоча, можливо, й найбільш нещасливих в особистому житті) була **Євпраксія Всеволодівна** (1069/1071 – 1109) – спершу

наречена й дружина маркграфа Північної Саксонської марки **Генріха Штаденського** (1065–1087), а згодом – дружина німецького імператора **Генріха IV** (1050–1106).

Були й Рюриківни, про яких знаємо найбільше завдяки їхній активній діяльності та пильній увазі придворних істориків. До кінця XIII ст. серед таких доволі багато відомо про долю й оточення трьох: доньку великого київського князя Ярослава Володимировича – **Анну**, королеву Франції (1051–1060), дружину **Генріха I** (1008–1060), а після його смерті – графа **Рауля де Крені** († 1074); доньку колишнього новгородського князя Ярослава Володимировича (бл. 1155-1165 – кінець 1205-1209) – **Гримиславу** († 1258), краківсько-сандомирську княгиню (1208/1209–1211 – до 1227), вдову польського володаря **Лешека Білого** (1184/1185–1227); і, врешті, про доньку колишнього галицького князя **Ростислава Михайловича** (бл. 1223 – після 1264), що від 1247 р. був господарем Мачви, розташованої на півдні володінь угорської династії Арпадів, – **Кунегунду** († 1285), королеву Чехії (1261–1278), дружину короля **Пшемисла II Оттокара** (1231–1278). Про цих жінок написано не одне монографічне дослідження, головню – іноземними істориками. Опубліковані й акти, складені й підписані Рюриківнами за життя.

Кунегунда Ростиславівна – королева Чехії. Ілюстрація Збраславської хроніки кінця XIV ст.

Деякі з жінок привели на світ володарів, що згодом посіли престоли одразу кількох династій. До слова, син **Кунегунди**, **Вацлав II** (1271–1305) короткий час був королем Чехії та Польщі, а онук **Вацлав III** (1289–1306) – королем Чехії, Угорщини та Польщі. Відповідно, дідом і прадідом обох був руський князь **Ростислав Михайлович**, що походив із чернігівської гілки Рюриковичів – Ольговичів. Інші ж випадки заміжжя, як от шлюб **Софії Данилівни** († друга половина 60-х рр. XIII ст.), доньки короля Русі **Данила Романовича** (1201–1264) із представником роду Шварцбургів спричинив використання тими у майбутньому предикату «прозваний Руським» на знак поваги і гонору.

Найчастіше, як свідчать генеалогічні студії, руські князі впродовж XI–XIV ст. родичалися із польськими П'ястами. Друге місце посідали угорські Арпади. Це пояснювалося не лише спільністю кордонів, а й близькістю мов (при

угорському дворі умовне «слов'янське есперанто» було, мабуть, другою з найуживаніших мов), культури, а також схожістю традицій монарших дворів.